Әбирбекқызы Жарықжұлдызға 8D09101-Ветеринариялық медицина білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған «Фитопрепараттарды бұзаулардың диспепсиясын емдеу үшін клиника-фармакологиялық және иммунологиялық негіздеу» тақырыбы бойынша орындалған диссертациялық жұмысына
Ресми рецензенттің жазбаша пікірі

р/н №	Өлшем шарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету); 2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету); 3) диссертация ҚР-ң Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	1). Диссертациялық жұмыс 2022-2025 жж. ҚР «Ұлттық Мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптама орталығы (НЦГНТЭ)» АҚ бекіткен «Бұзау диспепсиясын емдеуге арналған фитопрепараттардың клиникалық-фармакологиялық және иммунологиялық негіздемесі» атты нысаналы бағдарламаның аясында орындалған, тіркеу №0126РКИ0107). Диссертациялық жұмыстың негізгі мәселелері 2021-2030 жж. арналған ҚР агроөнеркәсіптік кешенін дамыту концепциясының перспективалық бағыттарын, оның ішінде ветеринария саласының тиімділігін арттыруға сәйкес келеді.
2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Ғылыми-зерттеу нәтижелері ветеринария ғылымының дамуына елеулі үлес қосады. Докторант алғаш рет емдік қасиеті бар жергілікті дәрілік өсімдік шикізаттары жиынтығынан фитопрепараттар дайындап, олардың фармако-токсикологиялық, микробиологиялық, иммуноморфологиялық көрсеткіштерін және оңтайландырылған дозаларын анықтап, шаруашылық жағдайларында бұзаулардың диспепсиясына қарсы емдік-профилактикалық тиімділігін зерттеп, олардың жоғары дәрежеде әсер ететіндігін анықтаған. Диссертациялық жұмыстың нәтижелерін ветеринариялық медицина білім беру бағдарламасы бойынша білім алушылардың оқу бағдарламаларына енгізілген, сонымен қатар практикалық

			ветеринариялық дәрігерлерінің біліктілігін жоғарылату курстарының тыңдаушыларына және шаруа қожалықтарында бұзаулардың диспепсиясын алдын алу және емдеу үшін қолданылатын дәрі-дәрмектер қорын кеңейтуге мүмкіндік берудегі маңыздылығымен ерекшеленеді.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған.	1) Өзі жазу деңгейі жоғары. Диссертацияның мағыналық мазмұны ветеринариялық медицина саласының ғылыми-зерттеулеріне лайықты ғылыми шығармашылық тілде, түсінікті дәйекті стильде мәтінделген. Зерттеу нәтижелерін дәріптеудегі тұжырымдамалардың үйлесімділігіне қатысты дереккөздерге сілтеме берілген.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) ішінара негізделген; 3) негізделмеген.	1). Диссертациялық жұмыс өзекті мәселеге арналып және ғылыми-практикалық тұрғыдан толығымен **негізделген**. Дәрілік өсімдіктердің фармакологиялық әсер ету механизімі, олардың құрамында болатын антимикробты және қабынуға қарсы биологиялық белсенді заттардың мол болуымен түсіндіріледі. Сондықтан да докторант өз зерттеулерінде емдік қасиеті бар дәрілік өсімдіктер шикізатынан арнайы технологиялық әдістер бойынша дайындаған препараттары бұзаулар диспепсиясының алдын алуда және емдеуде маңызды болып табылады. Осыған орай, фармакологиялық жағынан белсенді және бұзаулар ағзасы үшін зиянсыз диспепсия ауруына қарсы жаңа фиопрепараттарды әзірлеу және қолдану қазіргі таңда өзекті мәселелердің бірі болып табылады.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды: 1) айқындайды; 2) ішінара айқындайды; 3) айқындамайды.	Диссертациялық жұмыстың мазмұны диссертация тақырыбын толық **айқындайды** және оның мағыналық мазмұнына сәйкес келеді. Фитопрепараттарың дайындалу технологиясы, әсер ету механизмдері және бұзаулардың диспепсиясына қарсы кешенді қолданылуы және олардың өсіп-даму функциясына әсері туралы орындалған зерттеулер тақырыпқа толықтай сай келеді. Зерртеу мәліметтері кешенді фитопрепарат жоғары емдік және профилактикалық тиімділікке қол жеткізетіндігі дәлелденген: профилактикалық және емдік тиімділік

			абсолютті көрсеткішті көрсетті (100%), ал бақылау тобында-80%-ды ғана құрады; емдік әсер бақылау тобымен салыстырғанда 4-5 тәулік ерте қалыптасты, сондай-ақ бұзаулардың ағзасына қуаттандырып әсер ететіндігі анықталған, бақылау тобымен салыстырғанда тірідей салмақтың өсуі 21,4%, ал абсолютті өсім бойынша-37,2%-ға өсуімен дәлелденді. Жүргізілген зерттеулердің экономикалық тұрғыдан тиімді болатындығы есептелінінген.
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді; 2) ішінара сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді.	Диссертациялық жұмыстың мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына толығымен **сәйкес келеді**.
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан; 2) ішінара байланысқан; 3) байланыс жоқ.	Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылымы әзірленген фитопрепараттардың бұзаулар ағзасының телімсіз резистенттілік көрсеткіштеріне әсері және диспепсия ауруына қарсы емдік тиімділігі бойынша логикалық тұрғыдан **толығымен байланысқан.**
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар; 2) талдау ішінара жүргізілген; 3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген; 4) талдау жоқ.	Докторанттың бұзаулардың диспепсиясын емдеу үшін алынған дәрілік өсімдіктер шикізатынан препараттар дайындау және қолдану туралы мәліметтері ғылыми-теориялық және практикалық тұрғыдан жан-жақты дәйектелген және **сыни түрде талданған** және басқа да қолданыстағы фитопрепараттармен салыстырылып, бағаланған.
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Алынған ғылыми нәтижелер мен қағидаттар **толығымен жаңа** болып табылады. Жұмыстың жаңалығы 1 пайдалы моделге алынған патентте (№10270. 07.03.2025 ж.) және 1 әдістемелік нұсқауда көрсетілген
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертацияның қорытындылары толығымен **жаңа** болып табылады деп есептеуге болады. Алынған қорытындылардың барлығы да мағыналық мазмұны өте кең ұғымда сипатталып, дәйекті түрде берілген.

		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Технологиялық шешімдер қойылған міндеттерге сәйкес негізделген және толығымен **жаңа** деп айтуға болады.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research (куолитатив ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).	Диссертациялық жұмыс бойынша жазылған барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан ауқымды дәлелдемелерде **толығымен негізделіп жасалынған**.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет: 7.1 Ереже дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді; 5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	- Фитопрепараттардың бұзаулар ағзасының телімсіз резистенттілік көрсеткіштеріне әсері және диспепсияға қарсы емдік-профилактикалық тиімділігін негіздеу **қағидаты толық көлемде дәлелденген**.
		7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес.	- фитопрепараттардың дайындалу технологиясы, бұзаулар ағзасына әсер ету механизмдері мен қолданылуын **тривиалды емес** деп айтуға болады.
		7.3 Жаңа ма? 1) ия; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес.	- Дайындалған фитопрепараттарды және олардың бұзаулардың диспепсиясын емдеу және алдын алу үшін **жаңа** деп есептеуге болады.
		7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) кең 4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.	- Әзірленген фитопрепараттарды шаруашылық жағдайларында бұзаулардың диспепсиясын емдеу және алдын мақсатында **кеңінен** қолдануға болады деп есептеуге болады.
		7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия;	Зерттеулер нәтижесінде алынған материалдар докторанттың жарық көрген мақалаларында жарияланып,

		2) жоқ 3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	жан-жақты **дәлелденген.**
	Дәйектілік қағидаты. Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған: 1) ия; 2) жоқ.	**Ия.** Әдістеменің таңдауы негізделген және зерттеу мақсаты мен міндеттеріне толық сәйкес келеді. Әдіснама диссертацияда нақты жазылған.
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) ия; 2) жоқ.	**Ия.** Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған.
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия; 2) жоқ.	**Ия.** Диссертациялық жұмыстың қорытындылары зертхана жағдайында заманауи әдістермен атқарылған, алынған нәтижелер бір-бірімен тығыз байланыста, зерттеу үрдістері жүйелі түрде жүргізілген, дәйектелген. Зертханада алынған оңды нәтижелер ветеринариялық практика жүзінде қолданыс тапқан. Эксперименттік зерттеулер дұрыс ұйымдастырылған.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған.	Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді отандық және алыс-жақын ғылыми әдебиеттерге сілтемелер жасау арқылы **расталған.**
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз.	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға және өзекті мәселелерді шешуге жеткілікті түрде қамтылған.
9	Практикалық құндылық қағидаты	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы: 1) бар; 2) жоқ.	**Бар.** Диссертацияның теориялық маңызы бар екендігі ғылыми-өндірістік жұмыстар жүргізу барысында алынған деректер бойынша нақты материалдар негізінде дәлелденген.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия; 2) жоқ.	**Ия**. Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі **жоғары.** Зерттеу жүргізу барысында алынған деректер әзірленген фитопрепараттардың бұзаулардың диспепсиясына қарсы тиімді әсер ететіндігі нақты материалдар негізінде дәлелденіп, шаруашылық

			жағдайында пайдалануға ұсынылған.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Практикалық ұсыныстарды **толығымен жаңа** деп есептеймін.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Академиялық жазу сапасы - **жоғары.**
11.	Диссертацияға ескертулер		1. Диссертациялық жұмыстың мәтінінде бірқатар орфографиялық және стилистикалық қателіктер кездеседі (мысалы, үрдіс, үдеріс, процесс; белсенділік –активті, микстура-тұнба ж.т.б.). 2. Төлдің өсіп-дамуына қатысты анықталынған иммунологиялық көрсеткіштердің қуаттандырғыш фитопрепараттың әсерінің механизмдерін нақтылап аша түсу қажет па деп есептеймін, мысалы, жасушалық-жүйелік негіздемелері бойынша? 3. Алынған цифрлық көрсеткіштерге статистикалық өндеу қандай әдіспен жасалғаны көрсетілмеген 4. 15-16 кестелерде референттік деректер қажет және нәтижелеріңізді олармен салыстыру керек деймін 5. Бұзаулар диспепсиясының түрі және қалай нақты диагноз қойылғаны анықсыз жұмыста. Дегенімен диссертациялық жұмыстағы өте ауқымды зерттеулер нәтижелерінің мағыналық құндылықтарын ескере отырып, бұл ескертулер жұмыстың маңыздылығын төмендете алмайды деп есептеймін.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында		Докторант диссертациялық материалдар негізінде 18 ғылыми жұмыстар жариялаған, оның ішінде 5 мақала ҚР ҒЖБССҚК ұсынған басылымдарда Жәңгір хан атындағы БҚАТУ «Ғылым және білім» ғылыми-практикалық журналында; 1 мақала Scopus дерекқорындағы мәліметтер базасына кіретін журналда, CiteScore рейтингі бойынша процентилі-48; 6 мақала халықаралық конференциялар

	қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		материалдарында баяндалып, жарияланған, 1 пайдалы моделге патент алынды, 1 өндіріске ұсыныс дайындалды. Ғылыми мақалалардың зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі жоғары және алынған зерттеулер деректерімен толығымен сәйкес келеді.
13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)	Жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе, орындалған жұмысының көлемі, өзектілігі, жаңалығы, тәжірибелік құндылығы және зерттеу бағыты жағынан докторлық диссертацияларға қойылатын талаптарға сай келетіндігін ескере келе, докторант **Әбирбекқызы Жарықжұлдызға** 8D09101-Ветеринариялық медицина білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін тағайындалуын ұсынамын.	

Ресми рецензент: _____ **Есжанова Гульжан Турсуновна**

С.Сейфуллин атындағы «Қазақ агротехникалық зерттеу университеті» КеАҚ «Мал шаруашылығы және ветеринария» институтының қауымдастырылған профессоры, ветеринария ғылымдарының кандидаты

« 29» қазан 2026 жыл

Е.Т.Есжанованың қолын растаймын:
Ғалым-хатшы 29.10.2026 **Дерипсалдина Г.М.**